

Avanç preliminar dels treballs d'excavació de la torre ibèrica dels Estrets-Racó de Rata (Vilafamés, la Plana Alta)

Carme Barrachina Monferrer*
Maria Dolors Llorens Cabedo**

Resumen

L'avanç que presentem a continuació és resultat dels treballs d'excavació corresponents a la campanya de 1997 que es van centrar en la zona d'accés al jaciment. Els treballs han posat al descobert una torre circular, trobada en un estat de conservació excepcional, i que pels materials recuperats es dataria entre els segles III i I aC. Aquesta construcció està associada a un conjunt d'estructures coetànies que no arriben a adossar-se al recinte de la torre.

Abstract

This article is a preliminary report about the campaign of excavations of 1997 was centred in the access of the settlement. The work has exposed to view a circular tower, found in a exceptional conservation, and, according to the materials dated in the III to I century bC. This construction is associated to several contemporary structures aren't connected with the tower.

INTRODUCCIÓ

L'avanç que presentem a continuació és resultat dels treballs d'excavació corresponents a la campanya de 1997 al jaciment ibèric dels Estrets i que es van centrar en el coneixement de les estructures defensives, primordialment de la zona d'accés al jaciment, situada al nord del recinte fortificat. Els treballs han posat al descobert una torre circular, trobada en un estat de conservació excepcional, i que pels materials recuperats es dataria en un moment tardà de la cultura ibèrica. Aquesta construcció està relacionada amb un conjunt d'estructures coetànies externes entre les que destaquen l'aterrossament format per marges de pedra atalussats i un seguit de murs perpendiculars que no arriben a adossar-se al recinte de la torre.

LA TORRE

La torre és l'element de la fortificació que presenta un millor estat de conservació, de manera que algunes de les filades superiors s'apreciaven ja parcialment en superfície. Els treballs d'excavació han permès delimitar el mur perimetral del recinte amb un diàmetre màxim de 7,40 metres, i on els murs de pedra, d'una amplària mitjana d'1,75 metres, delimiten un espai lliure intern de 3 metres de diàmetre (Fig. 1, Lam. II).

L'objectiu inicial contemplava el buidat de tot l'àmbit interior de la torre però l'elevada potència dels enderroc ens va obligar a fer un replantejament del pla de treball que ens havíem marcat en un principi i es va decidir limitar l'excavació a la meitat sud, amb l'objectiu de poder obtenir una lectura completa de la seqüència estratigràfica de

* C/ Prim, 3, 5é 1ª. E-12003 Castelló de la Plana.

** Pça. Sant Pascual, 1º 1ª. E-52017 Vila-real. Castelló.

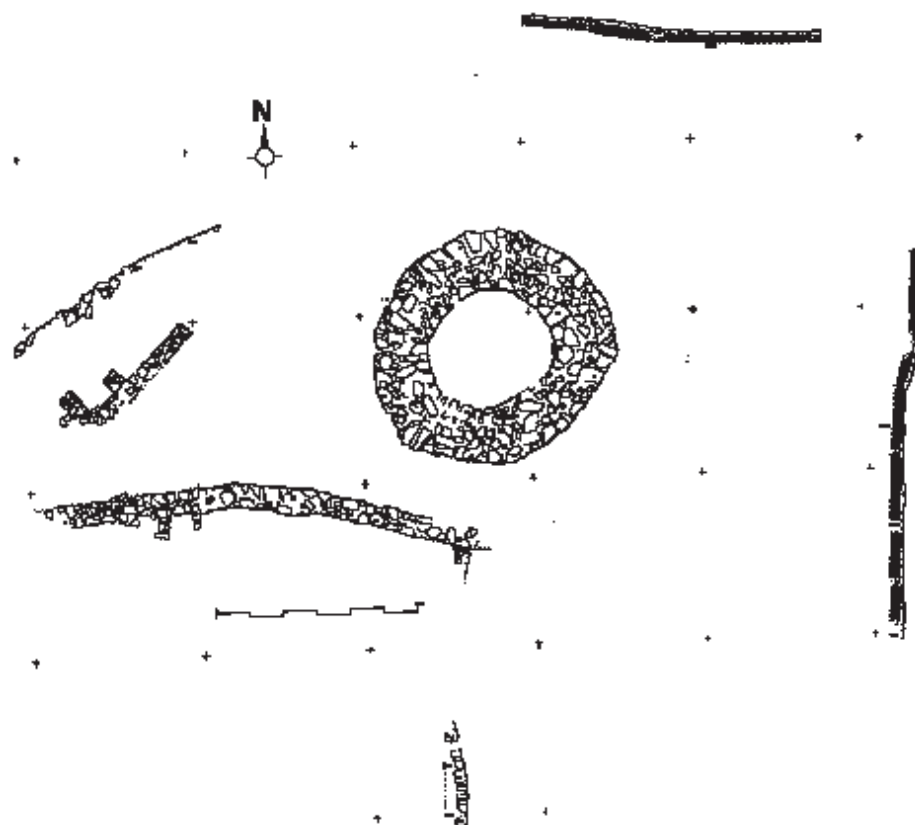

Figura 1. Planimetria del sector excavat.

l'interior del recinte. La torre s'ha conservat en una alçada de 3,80 metres i està formada per blocs de pedra calcària local, irregulars i de diversos tamany, la majoria sense treballar o lleugerament desbastats. Les pedres són situades amb la cara més plana vista, procurant encaixar els angles irregulars utilitzant pedres de falca a les juntures, i es disposen en filades bastant uniformes, de manera que dona com a resultat una construcció ferma i acurada. L'aparell, sobretot a la part inferior més compacta, s'ajusta pràcticament sense haver de recórrer a la utilització de pedres de menor tamany que actuarien de falca.

La seqüència estratigràfica (Fig. 2) està formada per un potent horitzó d'enderrocs procedents de l'enfonsament de la paret, de la coberta i d'un possible pis superior. Els murs estaven fets de pedra en tota la seua alçada ja que no s'han trobat restes de tovots entre el dipòsit procedent de la caiguda de l'estructura. La presència d'una segona alçada s'evidencia per les restes del sòl trobat a una cota d'1,55 metres i que estaven en connexió amb una biga de fusta, les restes de la qual s'han trobat per baix d'aquest sòl i que es relacionarien amb la sustentació del primer pis. El registre material està format majoritàriament per

ceràmica ibèrica amb escassos fragments de ceràmica de vernís negre campaniana i ceràmica gris emporitana; el material es concentra exclusivament en el nivell inferior, aspecte que hi haurà que tenir en compte en la valoració funcional de l'espai.

A la cara interna del mur, i a una profunditat mitjana de 2,20 metres des del sòl, trobem tres obertures practicades a la paret, situades a la mateixa alçada, dos d'elles annexes (Làm. II). Són de forma rectangular d'unes dimensions mitjanes de 20 per 24 centímetres i amb una secció interior convergent. Per la seua disposició pensem es tractaria, més que d'obertures a l'exterior, de forats destinats a encaixar els pals que formarien l'estructura del pis superior; aquesta hipòtesi no es pot confirmar per ara, ja que caldria una excavació de tot el perímetre de la torre per determinar la funció específica d'aquests buits a la paret.

L'excavació de l'exterior de la torre es troba encara en una fase inicial dels treballs, havent-se rebaixat una potència de 2,10 metres, sense que s'haja constatat cap estructura adossada al recinte (Làm. I).

ESTRUCTURES ADJACENTS A LA TORRE

Al voltant de la torre se situen una sèrie d'estructures excavades encara parcialment sense que s'haja determinat fins ara la seua relació amb el recinte al qual, en l'estat actual dels treballs, no arriben a adossar-se.

Al sector nord i est de la torre, on el vessant del turó presenta un pendent més accentuat, es va efectuar un anivellament del terreny amb la construcció d'un parament de contenció atalussat, equidistant uns 9 metres de la torre. El seu traçat s'adapta al terreny, seguint les corbes de nivell, per aconseguir un millor assentament de l'estructura (Fig. 1). La línia de mur que segueix una direcció nord-sud s'ha excavat en una longitud d'11,64 metres, la alçada conservada és d'un metre aproximadament i està formada per una acumulació de pedres irregulars col·locades en sec sense cap ordenació, simplement actuarien com a marge de contenció de la terrassa. Una línia de mur perpendicular a l'anterior i situada a una cota més baixa circumda el vessant nord, de més forta pendent. S'ha posat al descobert la filada superior que està formada per pedres de major tamany i de millor factura havent-se excavat fins ara una longitud de 8,70 metres.

Els treballs d'excavació han permès delimitar a l'oest de la torre, tres murs de pedra situats successivament de forma esglaonada cap a l'exterior de l'assentament, seguint el pendent natural del terreny (Fig. 1). L'estructura superior presenta una trajectòria sinuosa en direcció est-oest i es situa de forma tangent a la torre, deixant un espai de separació d'1,80 metres d'ample. A una cota inferior seguint el pendent es situa un altre mur que vindria pràcticament a convergir amb l'anterior, a ell s'adossen dos murs curts perpendiculars de 80 centímetres de llarg que actuarien de contenció de l'estructura. L'estructura més baixa i exterior és paral·lela a l'anterior i es conserva en una alçada d'1,20 metres (Fig. 1).

La seguretat de l'assentament va constituir una de les preocupacions bàsiques dels seus pobladors: la ubicació en altura, el perímetre emmurallat, els bastions i el fossat, completarien un sistema defensiu sobre el qual destaca la torre circular, situada al vessant de més fàcil accés. La torre dels Estrets és una estructura circular buida, independent del llenç de la muralla, i estaria formada per dues altures: una habitació inferior, a la qual corresponen els materials recuperats en l'excavació, i un pis superior construït amb fustes i altres materials vegetals combinats amb fang, que serviria de punt d'observació i defensa. La seua

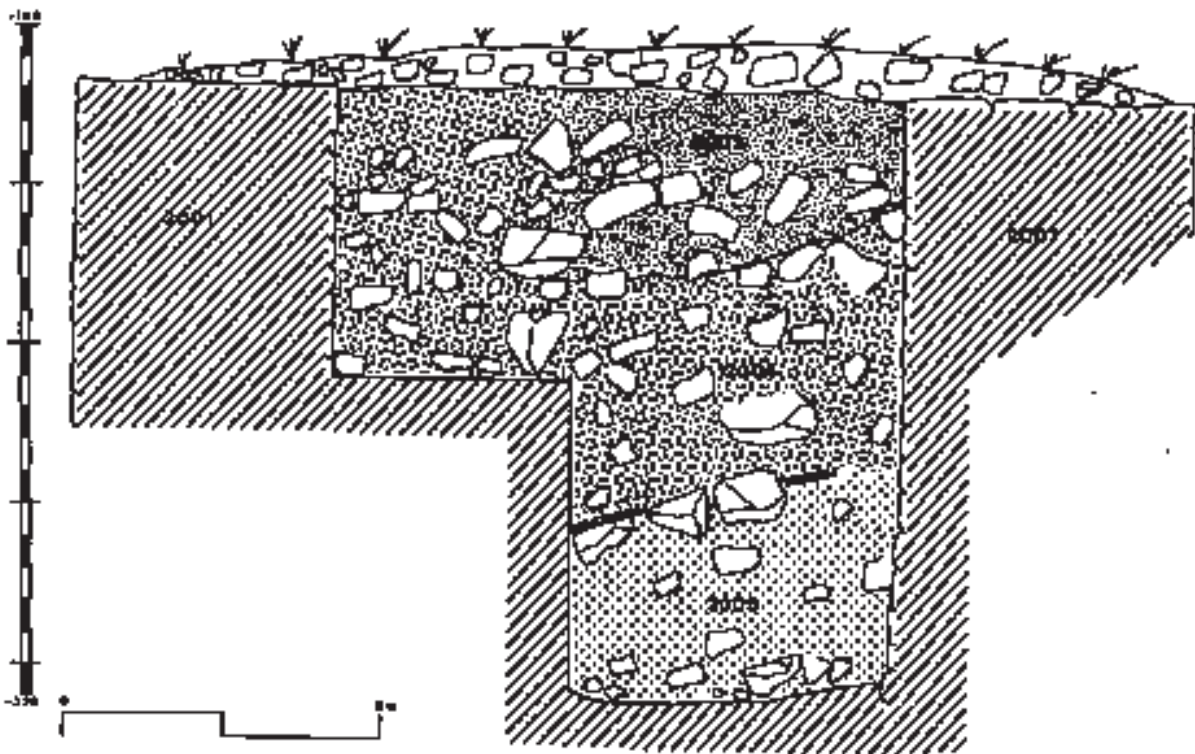

Figura 2. Secció estratigràfica oest-est de l'interior de la torre.

funció estaria en relació amb el punt més dèbil de la fortificació, la defensa de l'accés al poblat, però també compliria una funció de vigilància sobre el territori adjacent. Des de la torre s'obté una visió panoràmica de tot el poblat i del territori circumdant, pel que constituiria un punt estratègic fonamental en la defensa de l'assentament.

A l'igual que els anteriors treballs d'excavació al jaciment, efectuats a la zona d'hàbitat, l'excavació al sector de la torre tampoc ha proporcionat indicis d'una ocupació precedent. El registre material ens indica que es tractaria d'un recinte amb una ocupació que es situaria entre els segles III i I aC.

LÀMINA I

1. Panoràmica de la torre.

2. Alçat exterior de la torre.

LÀMINA II

1. Vista parcial de l'alçat de l'interior de la torre.